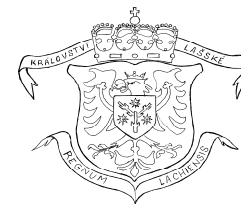

Lašský dostavník vychází díky sponzorským darům:

Lašský dostavník

Kateřina&Petr Eliášovi
Restaurant U námořníka
739 46 Hukvaldy 112
tel: 774 699 260, 558 699 263
Email: namornik@unamornika.com
www.unamornika.com

Bazilika Navštívení Panny Marie ve Frýdku, ilustrace: Boris Zvada

Volné sdružení autorů
Ročník 2
Rok 2012

Č. 3

OBSAH

Bludný kořen	1
Irena Kopecká	
Joža Vochala	2
Z. V. Krulíkovský	
Jak jsme se seznamovali s lašskou tradicí	4
Joža Vochala	
Husova Lípa	5
Jiří Tichánek	
O kostelíku sv. Jošta	7
Jan Kukuczka	
Babička	12
Věra Horáková	
Babí léto	13
Bohuslav Koblíha	
Petr Bezruč ve vzpomínce paní Lojkáskové	14
Richard Sobotka	
Mlýn-pila zvaná Šmiřákův čp.130	16
Jiří Tichánek	
Z rozhovoru Olgy Szymanské a S. Lišky	20
Jiří Tichánek	
Rytiny	21
Olga Szymanská	
Má hora	22
Olga Szymanská	
Kráska kolem nás	23
Irena Nedomová	
Foto - Podtext Freuda i v lese	26
Stanislava Slováková	
Ilustrace Poutník	27
Josef Tichánek	
Ilustrace Štramberk, Příbor	28
Josef Tichánek	
K životopisu malíře Josefa Tichánka	29
Jiří Tichánek	
Laši cestují	31
Petr Opavský	
Literáti slavili	37
Dajana Zápalková	
Jako v jiném světě	39
Věra Horáková	
Podzimní	42
Irena Kopecká	
Dětem – Kozlovický mlýn	43
Irena Kopecká	
Návštěvy „donkichota“ (Ladislava Dryáka)	46
Miloslav Oliva	
Pozvání do příborského muzea	47
Monika Chromečková	
Okénko do kuchyně	49
Kalendárium	51
Z dopisů našich čtenářů	52

Lašské kulturní léto

5. ročník Lašského kulturního léta proběhl v měsíci červnu až srpnu na Bezručově vyhlídce v Sedlišťích. Letošní ročník byl rozdělen na pět tématických večerů. Prvním z nich bylo Hawai párty s diskotékou Jirky Tesaříka a spoustou míchaných drinků a grilovaných specialit. Druhý večer byl ve znamení country hudby se skupinou Sedl band a pravých amerických hamburgerů. Třetí, rockový večer, provázal Jirka Tesařík, průřez rockovou hudbou 20.-21. století. Čtvrtý večer se skupinou TRICO a legendárním trumpetistou Michalem Michnou potěšil všechny milovníky taneční, swingové a jazzové hudby a na poslední pátý večer, který byl ve stylu retro se skupinou Unibandix, se těšili milovníci hitů 60. až 90. let. Písničky Pavla Nováka, skupiny ABBA, až po skupinu Kabát, nenechaly nikoho chladnými. I za deštivého počasí byl taneční parket plný milovníků této muziky. K tomu se pekly bramborové placky, griloval gyros, klobásy a hermelín, čepovalo pivo Radegast. Všichni se těší na další již 6. ročník Lašského kulturního léta na Bezručově vyhlídce v Sedlišťích. Chtěl bych poděkovat sponzorům akce, a to Stolařství Zubek interiér, Pekárna a cukrárna Evy Majerové, Pily Kaňovice a obci Sedliště za zapůjčení párty stanů.

Závěrečný díl Lašského kulturního léta se uskutečnil 8. září již tradičně v lidovém tónu. Vystoupily soubory Hlubinka z Ostravy, Metylovická beseda, Čenda spolek z Hodoňovic, dechová hudba Javořinka z Lichnova a nakonec opět Jirka Tesařík a jeho Flash. Vše se konalo za účasti lašského krále a jeho družiny. Pořadatelem byla obec Sedliště, finančně přispěl Region Slezská brána.

Vladimír Tomis

Čas podzimu nesměle nakukuje do krajiny pozlacené teplými slunečními paprsky. Ví, že se dočká své vlády. Ještě má čas, ale stejně mu to nedá, sem tam sfoukne ze stromu list, shodí hrušku, nebo zlobí jablíčko, až celé zčervená, za večera pošle chladný vánek. To, aby léto vědělo, že už brzy jeho moc skončí. Ono je to tak i v životě, někdy jsme nahoře, někdy dole. Čím dřív přijmeme tuto sudbu, tím lépe pro nás, ušetříme si mnohá trápení. Všechno má svůj čas a význam, čas narození, dobu dospívání, dospělosti, zralosti, i umírání. Věčný koloběh života. Buďme šťastní, že jsme jeho součástí.

Bludný kořen

Mám ráda Karla Čapka. Obdivuji jeho dílo, ale ještě víc si vážím jeho lidských vlastností jako je moudrost a prozíravost. Vybavují se mi jeho slova: „Člověk ještě není dost dokonalý ani dost slušný, aby měl právo žít na něčem tak krásném, jako je Země.“ Jak aktuální pro současnost! Možná, že člověk v džungli vztahů překročil bludný kořen a chodí v kruhu. Uniká mu jeho střed, má laxní přístup ke všemu, co je za kruhem, ve kterém se ocitl. Snad i strach z nového, neznámého, jej nutí setrvávat ve svých zvyklostech. Počítač, mobil, televize, stres v práci, spánek. Druhý den opět spěch, hluk, pracovní povinnosti, počítač, mobil, televize. Následující den je stejný. Vyjít si do přírody? Proč ne? Na uších sluchátka, v nich plno divných zvuků doprovázených bubny. Jestli bylo nebe bezoblačné, nebo se na něm proháněly bílé mráčky, neví. Jestli vzduch voněl čerstvě pokosenou trávou, jestli motýli na ni usedali, aby vypili poslední kapky nektaru, jestli nám včely proletěly kolem uší, jestli skřivan vysoko nad námi pěl svou čarokrásnou píseň – neví. Takový člověk projde divuplnou zahradou přírody a nic z ní nevidí, neslyší, necítí. Jak mu má příroda pomoci se zklidnit, když on sám se tomu brání?

Příroda sama je Bůh, říká Baruch Spinoza - nizozemský filosof. Ale je na člověku, zda chce toho Boha přijmout.

(Z připravované knihy Proměny duše, vyjde: 11/2012)

Narodil se 12. března 1892 ve Starém Městě u Frýdku. Vyrůstal však v Sedlišťích, kterým věnoval velký díl svého pozdějšího pracovního úsilí. V letech 1899 - 1906 navštěvoval ve Frýdku soukromou matiční školu, tři roky pracoval jako dělník v železárnách v Karlově huti v Lískovci. V Táboře pak studoval hospodářskou školu. V roce 1908 se v Sedlišťích konaly oslavy 60. výročí zrušení roboty. Tato událost byla impulsem pro vytvoření Lašského národopisného sdružení "Sedlišťané" a významně ovlivnila Vochalův další život. V létě 1910 došlo k založení "Besídky venkovského dorostu". Předsedou se stal právě Joža Vochala, který pomáhal zakládat tyto Besídky v dalších obcích. Podařilo se tak získat mladé lidi k sběru lidových tradic. Byl založen samostatný národopisný a muzejní odbor. Od roku 1912 - 1920 pracoval jako novinář v různých časopisech, v roce 1915 byl odveden do Těšína, ze zdravotních důvodů pak v roce 1917 propuštěn do zálohy. Později stál u zrodu prvního frýdeckého muzea, kde Sedlišťané soustředili své sbírky. Velice plodné sběratelské úsilí vyústilo vydáním brožur Slezská svatba a Slezské májové slavnosti. Oblast působení Sedlišťanů byla velice široká - od Hrávy až po Hlučínsko, v roce 1928 se zúčastnili velkých národopisných slavností uspořádaných k 10. výročí vzniku ČSR v Praze a v Brně.

V roce 1933 odchází Joža Vochala do Prahy, kde byl tajemníkem Čs. jednoty. Svůj pobyt využívá k prohloubení národopisných znalostí. Jeho činnost byla však po dobu německé okupace přerušena, národopisné sbírky mu byly zabaveny a zničeny, byl zatčen a vězněn v koncentračních táborech. Po osvobození pracoval v expozituře Krajského národního výboru v Ostravě. V letech 1949 až 1957 pracoval ve funkci ředitele Lašského muzea ve Frýdku. Až do své smrti 26. dubna 1965 se věnoval badatelské a sběratelské činnosti. Za svůj život napsal 730 vlastivědných studií a 31 samostatných vědeckých publikací, uspořádal přes tisíc vlastivědných přednášek a besed.

Dle Dr. Václava Cichoně a Mgr. Barbory Kubalové zpracoval Z. V. Krulíkovský

Jak jsme se seznamovali s lašskou tradicí

Joža Vochala

Lašskou tradici jsem prožíval a pociťoval již doma v rodině na samotě v Sedlištích. Otec, který se považoval za spoluzakladatele české matiční školy ve Frýdku, do které mne dal zapsat, se však jen ve zvláště slavnostních příležitostech projevoval jako uvědomělý Čech, jinak běžně ve styku se sousedy sebe důsledně označoval za Moravce, matka byla Moravkyni, neb Moravkou a řeč označovali za moravskou - na rozdíl od nářečí, které označovali za řeč lašskou a sebe za Lachy, ačkoliv tento název považovali za starožitnost, která se pozvolna vytrácela z užívání. Navštěvoval jsem českou matiční školu ve Frýdku, o které se v lidových vrstvách uvádělo, že je to škola pro děti Moravců a že Moravec a Čech, řeč moravská a česká jsou jen dva názvy stejného pojmu. Ostatně ve škole, v knihách a potom také v novinách a na přednáškách jsme se dost poučili co je to české nebo moravské národní uvědomění, co je to český vlastenec, česká vlast a český jazyk.

Ale co to jsou Laši ve škole jsem nikdy neslyšel a doma jen nahodile. Zato jsme se s lašskou tradicí dokonale seznámili od starých pamětníků panščizny, to je vlády zámeckých feudálních vrchností, kteří pociťovali za potřebno každých deset let oslavovat zrušení roboty na panském. A při tom vzpomínali, jak kdysi žili naši staří Laši, jaké to bylo za starých Lachů a jaké byly naše staré Lachy.

Bylo zajímavé, že se jméno Lachů vyslovovalo nejvíce na těchto vzpomínkových oslavách, které se vyznačovaly zvláštním kouzlem starobylosti. Staří pamětníci vzpomínali jak se žilo za starých Lachů a pociťovali potřebu o tom vypravovat mladým.

"Opavský týdeník" 2. prosince 1876 uveřejnil příspěvek kteréhosi dopisovatele od Frýdku, jenž navrhoval, aby se roku 1878 oslavila památka 30 letého výročí zrušení roboty.

Z roku 1888 se udržely paměti o tom, jak mnohé dědiny oslavily památku 40 letého výročí, jak spadlo panské. Zachytili jsme paměť o takových oslavách na panství hukvaldském na Moravě ve Sklenově, pak v Tošanovicích, Venclovicích, Bludovicích a Domaslovicích na Těšínsku a jinde. Staří lidé vycházeli v průvodech před panské folvarky, kde zapalovali staré dřevěné orebné nářadí, kterým za roboty mu-

seli zdarma odbývat robotu, o čemž vypravovali mladým, jaké to bylo za starých Lachů.

Obzvláště obřadné byly oslavy 50 letého výročí v roce 1898. 31. prosince uspořádaly obce někdejšího panství frýdeckého společnou slávu zrušení panščizny v dědinách Bruzovicích a Sedlištích, kterými prošel průvod starých pamětníků v lašských krojích s rolnickým dřevěným nářadím a vozy i pluhy. U panských folvarků ukázali, jak se někdy trestali bitím provinilci na lavicích, aby nakonec v hospodách při gajdošské a cimbalové hudbě předvedli staré lašské zvyky, tance a zpěvy, tak, jak se kdysi pořádaly za starých Lachů.

O té oslavě jsem jen slyšel hodně vzpomínat. Ale příští slavnosti jsem se už zúčastnil osobně - a to dokonce jako spoluúčastník, ačkoliv mi bylo teprve 16 let.

Oslava šedesátiletého výročí zrušení roboty se nekonala na podzim nebo v zimě, jak ji konávali staří pamětníci, ale už 16. srpna 1908 a to v rámci veřejné spolkové slavnosti Rolnicko-občanské besedy v Sedlištích. Zevně měla sice velmi pěkný úspěch, ale neuspokojila, protože se staří pamětníci roboty už téměř ani nedostali k nějakému projevu. A to co jsme my mladí předvedli k vyplnění programu, nemělo vůbec se životem za roboty nic společného. Ani kroje, ani zpěvy a tance neuspokojily staré pamětníky, neboť podle jejich představ to vůbec nebyla žádná lašská zábava.

Protože starých pamětníků roboty už velmi ubylo, nebylo již tanečníků, vypravěčů, zpěváků i hudeců, vymírali gajdoši i cimbalisté, a že nebezpečí z prodlení bylo veliké, doporučili nám, abychom si rychle založili nějaký spolek, jehož členové by - pokud ještě nevymřou poslední pamětníci - posbírali všechny hmotné památky a zaznamenali si lidové paměti, domácí tradice, projevy života starých Lachů za doby panščizny na paměť budoucím pokolením. Bylo pro nás až nápadné, že tito nejstarší lidé vyslovovali jméno Lachů dost hojně, zatím u mladších už jen nahodile.

Z těchto podnětů starých pamětníků panščizny jsme si ihned vytvořili spolek, z něhož se vyvinulo Lašské národopisné sdružení Sedlišťanů, které svou působnost z dědiny Sedlišť postupně rozšiřovalo po celém území národopisného Laška, v němž založilo řadu svých odboček a potom i studijních odborů.

Husova lípa v Kopřivnici, aneb zamyšlení nad jednou hezkou tradicí

Jiří Tichánek

Každoročně 6. července se u staleté Husovy lípy v Kopřivnici koná uctění památky jednoho z největších Čechů naší historie - Mistra Jana Husa. Připomeňme si proč právě zde. „Husovou lípou“ ji pojmenoval ve třicátých letech 20. století kopřivnický odbor Klubu českých turistů, vedený zdejším rodákem a zároveň zakladatelem místního muzea p. Emilem Hanzelkou. Lípa stojí na úpatí kopce, na jehož vrcholu se nacházejí skrovné pozůstatky středověkého hradu Schauensteinu, česky lidově - Šostýna.

Co vedlo Emila Hanzelku k pojmenování této staré lípy právě Husovou? Jednak stará tradice, kdy se zde scházeli staří Kopřivničané, vždy k výročí upálení Mistra Jana, a na jeho slávu a počest tu pálili velkou vatru. A snad i pro blízkost onoho hradu, který v krátké době svého trvání sehrál v období počátku husitské revoluce svoji roli.

Vždyť i poslední zástavní držitelé, kterými byli páni z Vikštejna, se řadili povětšinou k radikálnímu křídlu nižší kališnické šlechty. Samotný zánik hradu okolo roku 1422 je spojen s osobou Vaňka z Lamberka, pozdějšího husitského válečníka, který je připomínán v okruhu všeobecně známého majitele nedalekého hukvaldského hradu, husitského hejtmana sirotčích vojsk Jana Čapka ze Sán.

Je potřeba podotknout, že všeobecně se moravský severovýchod nesmazatelně zapsal do historie bouřlivé husitské doby. Samotný Čapek ze Sán si nevybral hukvaldské panství náhodně. Jeho spanilé jízdy do Polska i do blízkých Uher vedl právě odtud. Nedaleké město s hradem v Odrách se na dlouhou dobu stalo největší husitskou baštou v kraji a hostilo ve svých zdech i kandidáta na český trůn Zikmunda Korybutoviče. Celá třicítka drobných manů z řad nižší šlechty z naší oblasti přidala svou pečeť na známý protestní list proti upálení Mistra Jana. Nedaleký hrad Štramberg ovládal husitský válečník Boček Puklice z Pozorčic. Z rodu pánů z Kravař, který vlastnil v naší oblasti většinu panství pocházel i Dr. Pavel z Kravař, bakalář univerzity v Montpellier, mistr univerzit v Paříži a Praze, který byl roku 1433 ve skotském St. Andrews pro své učení taktéž upálen jako kacír.

Doznívání husitské revoluce můžeme v našich městech a vsích vysledovat až do období Bílé hory, kdy se tu stále připomínají evangelické

fary. Mohli bychom ještě dlouho vyprávět o rozmachu husitství v našem regionu, ale vraťme se k dnešku.

Před časem jsme se většinou hlasů rozhodli ke vstupu do Evropské unie. Ale možná ne všichni víme, že prapůvodní myšlenka o společenství evropských států vzešla opět u nás. A byl to náš český husitský král Jiří z Kunštátu a Poděbrad, který svým myšlením předběhl dobu takřka o půl milénia. Král Jiří šel ještě dál, jeho představa naplňovala základní principy současného OSN. Bohužel - tehdejší doba tomuto záměru nepřála.

Je nová doba, doba která nám otvírá široké obzory v nesčíslných variantách. Jsem pevně přesvědčen, že brzy nastane i doba, kdy bude Mistr Jan Vatikánem plně rehabilitován a bude mu tak konečně sejmuta ona potupná čerta pomalovaná čepice včetně přízviska „kacíř“, tak jak se o tom za svého života zmínil i svatý otec Jan Pavel II. Hus totiž není jen jakýmsi idolem, který dal vzniknout náboženskému směru. Hus je velikánem našich dějin, na kterého musí být hrdý každý rodilý Čech, každý občan naší vlasti a to bez rozdílu svého vyznání.

Snad to měl na paměti i výše vzpomenutý čestný občan města Kopřivnice Emil Hanzelka, sám husitského vyznání. I když se již z bezpečnostních důvodů vatra nepálí, schází se u památné lípy pravidelně onoho 6. července hrstka našich spoluobčanů, aby si tu vyslechla krátký proslov z úst faráčky české církve husitské, zazpívala si společně jednu z Husových písní a všichni společně tak vzdali hold jednomu z největších Čechů své doby. Pěkná a stará tradice v Kopřivnici neumírá.

O kostelíku sv. Jošta

Jan Kukuczka

Sv. Jošt

Narodil se zřejmě v Bretagni, ležící v severozápadní Francii jako syn krále Juthaëla. Vzdal se však šance na královský trůn a dal přednost kněžskému životu. Tento světec spatřoval především v křesťanské řeholi své životní poslání.

V roce 665 založil poblíž Montreuile poustevnu, z níž později vzniklo benediktinské opatství St. Josse sur Mer. Nepodložený údaj tvrdí, že zemřel čtyři roky po založení poustevny. Kanonizován byl 25. července 997. Kult tohoto světce se záhy po kanonizaci rozšířil téměř po celém Německu. Část jeho ostatků je uložena v bavorském Landshutu.

Poutní místo St. Jost v Eifelu už napovídá, že je také patronem poutníků. Ve výtvarném pojetí je znázorňován v poutnickém šatě s holí a královskou korunou u nohou. Věřící se k němu v důvěře obraceli o pomoc, především pro zažehnání škod na poli, také proti různým nemocím, ale především proti moru.

Frýdek – Místek je dvouměstí, jehož středem probíhá hranice Moravy a Slezska.

Zatímco Místek je historickým městem moravským a v minulosti patřil k panství Hukvaldskému, Frýdek, ke kterému upřeme svoji pozornost, je městem slezským. Může se pochlubit hned čtyřmi kostely. Před druhou světovou válkou k nim patřil ještě židovský, který byl za druhé světové války okupačními úřady zlikvidován. Dnes je jejich historie poměrně dosti dobře zmapovaná, díky historikům z duchovní správy frýdecké farnosti.

Slezsko, co se týče těšínské oblasti, náleželo v minulosti nejdříve k Velkomoravské říši, před rokem 991 bylo území součástí Polského státu a na přelomu let 1289 / 1290 získalo statut Těšínského knížectví. V roce 1327 se pak stalo součástí Koruny české.

Po vymření rodu Piastovců v roce 1653, přešlo knížectví do vládnoucí sféry rodu Habsburků.

Pokud jde o frýdecký hrad a samotné město, nejsou doposud známy přesné záznamy o jejich vzniku. S největší pravděpodobností snad stála v místě dnešního Frýdku osada Jamnice, katastrálně rozložená na oba břehy řeky Morávky, dnes území Frýdku a Starého Města.

Dle historických údajů se zdá nejpravděpodobnější údaj, že město bylo založeno těšínskými knížaty asi v letech 1327 až 1333 i když první písemná zmínka je zaznamenána v rejstříku desátku vratislavského biskupství z let 1305.

Dříve než samotné město, vznikl zřejmě frýdecký hrad. Na jeho vybudování se podíleli nemalým dílem především přistěhovalci. Původní název Fredeck byl odvozen podle místa, ve kterém se hradní sídlo nacházelo. Pojmenování vzniklo sloučením slov *vride* a *eck* – Frideck. Na základech hradu byl později postaven zámek.

O velikosti tehdejšího města si lze udělat úsudek z toho, že mělo sedm hlavních ulic a stejný počet vedlejších. Ve městě uvnitř městských hradeb bylo 84 měšťanských domů s radnicí, farou a 28 chalupnickými usedlostmi. Za branami města na předměstí pak bylo dalších 83 chalupníků. Město bylo v té době opevněno a vedly z něho tři brány. Východním směrem byla brána Těšínská. Nacházela se někde ve směru z náměstí, kde začíná dnešní magistrát města. Za touto branou se nalézalo Horní předměstí. Severovýchodním směrem pak měla své místo brána Bruzovská a na sever kde se nachází Langrův dům s galérií byla brána Lískovecká. Za ní se pak rozprostíralo Dolní předměstí s panským dvorem.

Prvním kostelem na území města se stal farní kostel sv. Jana Křtitele, jehož stavba započala asi v polovině 14. století. První zmínka o něm pochází z roku 1447 vedená v seznamu far, které odvedly svatopetrský halíř.

Druhou nejstarší církevní stavbou (kromě fary) je renesanční kostelík Sv. Jošta, nacházející se v upraveném nádherném prostředí Komenického sadu, obklopeného mohutnými kaštanými a barokními plastikami z 2. pol. 18. století. Je to už hezká řádka let, kdy mistři stavebního řemesla časů dávno minulých, vybudovali na odlehlé stráni frýdeckého předměstí tento historický objekt.

Kdyby dnes mohl frýdecký kostelík Sv.Jošta přiblížit atmosféru z průběhu své existence, určitě by v ní převládaly slzy a smutek. Funkčně už nenaplňuje atmosféru, ke které byl původně předurčen. Rovněž k němu už neproudí hezkou řádku let davy věřících, ani turistů. Neznamená to ovšem, že by jeho historie nebyla pro veřejnost zajímavá. Posadíme-li se na jaře v parku na lavičky zastíněné mohutnými stromy ověšenými kyticemi kaštanových květů, naskytne se nám uhrančivý pohled na protější město Místek, lemovaný v pozadí nedalekými siluetami beskydských hor a řekou Ostravicí. Řeka protékající středem dvouměstí tvoří historickou hranici mezi Moravou a Slezskem.

Kostel Sv. Jošta, druhý nejstarší, jak tvrdí zmínka v městských knihách, se připomíná už v roce 1543, tenkrát ovšem ještě v jiné podobě, ne jako dřevěný. Nacházel se za Těšínskou bránou, kde bylo horní předměstí. Historie zděné budovy se začala psát o půlstoletí později, v roce 1612. Jeho zakládající listina, pokud vůbec spatřila světlo světa, se bohužel nedochovala. Jistě víme, že stavba byla dílem českého šlechtického rodu Bruntálských z Vrbna, kteří byli majiteli frýdeckého panství od roku 1584 do roku 1636.

Kostelík za dobu své působnosti nebyl nikdy bohatě vybaven, i když byl v průběhu staletí stále doplňován.

V roce 1649, rok po skončení třicetileté války, byl kostelík zasvěcen sv. Joštu vratislavským světícím biskupem Baltasarem z Lišů. Každoročně se pak 11. června v den jeho svátku konaly bohoslužby. Stejně tomu bylo 20. ledna na svátek sv. Fabiána a Šebestiána. Bohoslužbě však předcházela z farního kostela sv. Jana Křtitele děkovný průvod frýdeckých kněží a občanů jako díkůvzdání za odvrácení moru.

Protože zděný kostel byl po téměř půlstoletí dosti zanedbán, dal frýdecký arcikněž a farář Matěj Tlamešius v roce 1660 kostel nově omítnout.

O šest let později dal postavit nový honosnější hlavní oltář, na němž byl umístěn obraz sv. Jošta s nápisem:

"Protože jsi pohrdl trůnem otcovského království, získal jsi korunu mezi andělskými šiky." Nápis nad obrazem *"Od náhle a nenadále smrti, na přímělu sv. Jošta, vysvobod' nás pane."*

V roce 1673 posvětil oltář biskup a arcijáhen vratislavský Karel František Neandr.

Další období, kdy byly konány opravy kostela, zaznamenávají rok 1729, kdy se frýdecký arcikněž V. Foldyna pustil do opravy věžičky se dvěma menšími zvony. Ta se tenkrát nacházela uprostřed střechy. Nechal také obnovit interiér a vnitřní strany byly zpevněny železy.

O další stavební zásah se postaral farář a pozdější generální vikář Josef Karel Šíp, který v roce 1791 nechal na střechu nad hlavním vchodem posadit dřevěnou kvadratickou zvonici, do které dal ulít 98 liber těžký umíráček. Dva vedlejší oltáře, které byly původně opřeny o příčný dubový trám tak, aby byly obráceny čelem k věřícím, doznaly změny v tom, že byly přemístěny na obě strany bočních zdí. Interiéru to moc pomohlo, protože se vnitřek kostela výrazně prosvětli. Současně byla vydlážděna podlaha pálenou cihlou, na kterou byly položeny nové lavice.

Kostelík zřejmě přirostl k srdci také frýdeckému rodáku P. Janu Kubíčkovi. I když své poslání kaplana vykonával v Koňské u Těšína, nezapomněl na své rodáky a nechal r.1793 na své náklady pořídit nové varhany a o rok později novou kazatelnu, která byla dílem známého brněnského sochaře Ondřeje Schweigela. Roku 1803 bylo postaveno před hlavním vchodem atrium. To mělo za úkol v případě nepříznivého počasí poskytnout ochranu. Protože však tenkrát nebyla žádná veřejná budova, kde by bylo možné ukládat ostatky zemřelých do doby než byly uloženy do hrobu, byla k tomu využívána i tato předsíň. V roce 1887 musel být sundán ze zvonice zvon, který praskl. Musel být přelit a 11. března následujícího roku opět zavěšen a posvěcen frýdeckým farářem Karlem Findinským.

V kostele sv. Jošta se většinou sloužily nadační mše svaté za duše zemřelých. Kniha příjmů a vydání tohoto kostela uvádí v roce 1798 takových nadačních mší devatenáct, v roce 1813 čtyřadvacet a v roce 1827 ještě o jednu víc. Kromě těchto bohoslužeb se od dob třicetileté války konaly každoroční mše svaté, kterým předcházela z farního kostela děkovný průvod kněží a věřících do kostela sv. Jošta, aby v něm 11. června, kdy měl svátek patron kostela, poděkovali modlitbou za odvrácení morové pohromy. Ve stejné podobě se to opakovalo 20. ledna na svátek sv. Fabiána a Šebestiána. V roce 1895 u příležitosti 250. výročí se toto procesí konalo v tak hojném počtu, jaký nemá od té doby ve Frýdku obdoby.

Roku 1913 za faráře Dr. Müllera byl opraven kostelík sv. Jošta - střecha znova šindelem pobita, věž obnovena a novým křížem ozdobena. Kříž posvěcen 14. února 1913 P. Karlem Hruštickým, vrchním kaplanem frýdeckým. Reparatura střechy a věže stála celkem 1.500 korun a byla provedena stavitelem Bezděkem.

Roku 1982, v mariánském měsíci máji, byla opravena krytina věže sv. Jošta a báně, bylo to za papeže Jana Pavla II. Kostelík byl opraven za faráře P. Jindřicha Lorisze.

Kostelík sv. Jošta, ilustrace Boris Zvada

BABIČKA

Věra Horáková

V mé blízkosti žila pro mne velmi drahá bytost - babička - matka mé matky. Stačí zavřít oči a jsme zase chvíli spolu. Od narození, téměř až do mé dospělosti, žily jsme spolu v jejím velkém a světlém domě, s okny plnými myrty, rozmarýnu a slunka, s předzahrádkou na vysoké kamenné podezdívce a kulatým keřem krušpánku.

Jako její první vnouče vyrůstala jsem pod jejím laskavým dohledem. Točila jsem se kolem ní a dětským rozumem sbírala slova plná laskavosti i varování. Stále vidím vlídné oči s mírně sešikmenými víčky, vlasy stažené velkou sponou do silného svazku, jaký nosí i mladice. Často se mi o ní zdá, pak je chvíli se mnou.

Když jsme příliš „zhunili“, jak říkávala našemu zlobení, dobrácky nás nazývala Enšpígly. Trampoty dospělých se mne vedle ní nedotýkaly. A přišly-li nějaké, stačilo zabořit hlavu do její zástěry a vyplakat se z nich. Pro naši důvěrnou blízkost, jsem jí hodně dlouho oslovovala „mami“ – k údivu všech okolo. A tak se stalo, že jsem měla vlastně matky dvě. Jak jinak – vždyť jsem v oslovování kopírovala jen svoji maminku. Byl to čas dětských her pod jejím velkým stolem v kuchyni, který se uměl podle potřeby proměňovat. Tu na vál k pletení vánoček, když jeho deska pod tíhou válečku tiše zasténala, při žehlení dědečkových velkých košil, i k oslavám svátků, tak, jak se střídaly během roku. Dobře patřil i ke kouzlu zimních večerů při rozpáleném železném komínku pece staženém v půli kvůli prasklině. Na stěnách se pak promítal němý film ohnivých jazyků při tichém praskání polen.

Často a rádi jsme se kolem něho scházeli i k večernímu předčítání. Babička dobře znala můj vztah ke knížkám. Jen já jsem měla to vzácné privilegium, kdy – i během dne – skryla mne před kamarádkami, ale i před maminkou a poskytla utajený azyl ve své ložnici. Tam jsem tajně – za dědovou postelí – seděla na zemi a četla.

Zůstala pro mne ideálem prosté lidové krásy, vyšší, štíhlé postavy, hustých a bohatých vlasů. Byla vychovávána přírodou, okolo malé dřevěnice přitisknuté k zelenému svahu, v těsném sousedství rozkvetlých luk, plných nachové „mateřanky“, na kamenném hřebítku hory, s metlicemi hrubých travin i jiných rozličných bylin, v nichž se sama skvěle vyznala. Svazečky „zelin“, jak je nazývala, sušila na trámech velké pudy, kde se hořká vůně mísila s příjemnou vůní sena. Uznávala

lidovou léčbu a všichni v okolí znali vliv jejího vzácného „mazání“, když se ozvala choroba u někoho z nás, nebo jejích přátel. Ještě pořád mi zní její pořekadlo, že „choroba „přijede na koňu, ale něrada a pomaly odchodí.“ Sama sobě bývala ranhojičkou. Téměř denně, po celodenní práci – jako pohádková vědma oplachovala svou po léta nemocnou nohu odvarem mateřídoušky nebo dobromysle, jejichž vůně měnily kuchyni ve voňavou apatyku.

Vzpomínky na babičku často vytanou na mysli, zůstávají však v tajnosti, ukryté pod vysokými prahy tehdejšího domova, jako vzácný poklad. Dodnes jsou pro mne tolik, jako valounky zlata.

Babí léto

Bohuslav Koblíha

Konec léta neznamená
ještě konec lásky
každý rok se zazelená
prověřená zocelená
je tu bez nadsázky
žádoucí tak jako žena
i bez plet'ové masky

(Ukázka z tvorby ostravského básníka, člena Obce spisovatelů)

Petr Bezruč ve vzpomínce majordomy paní Otýlie Lojkáskové

Richard Sobotka

Já jsem začala chodit kolem Bezruča od pětatřicátého roku. Ve čtyřatřicátém se stavěl v Ostravici srub, v pětatřicátém tu začal jezdit. Tenkrát jsem ho poznala. Měl úžasné pěkné oči, jak samet černé, se mu leskly, ale většinu vždycky přivřete. Jezdíval sem do srubu na Ostravici vždycky na léto a podzim. Napřed jsem se ostýchala před ním, ale pak jsem si na něho zvykla a viděla jsem, že je velice vzácný člověk, i když byl málomluvný, ale přesto jsem si ho velice vážila.

Tam vedle srubu to měl Dostál – Otakar Bystřina, ten právník. Já jsem je všechny znala dobře, protože jsem zdejší. Bezruč se kamarádlil s tím Dostálem, říkal mu „stareček veselý.“ A panu profesorovi Pirkovi říkal „učení Antone,“ nebo „paradny Antone,“ on byl taka fajnovka, starší pán.

To už byl Dostál po smrti a na návštěvu do srubu přijel doktor Pírek. To bylo hned prvním rokem. Bezruč i profesor Pírek věřili, že se víckrát rodíme. Po obědě jsem jim uvařila kávu. Oni si vždycky sedli, zapalili si cigaretu, vstanuli, pozdravili se po vojensku. A teď pili tu kávu, kouřili a čítali noviny. Bezruč strašně rychle čítal ty noviny. Jak ty noviny přečítal tak říká: *Učený Antonku, až ty noviny přečtete, dejte je do prostředního pokoje na okno, „stareček veselý“ si jich přijde přečíst.*

Ja poslucham co to mluví, či maju kděsi druhého „starečka veseleho“, bo jsem věděla, že Dostálovi říkaju „stareček veselý“ a ten je mrtvy. Neříkala jsem nic. A bylo to parkrát, co jsem to slyšela. Za rok jak přijeli, zas nanovo. To ja už jsem byla s nima znama, jak mne Bezruč prozkoušel, už mne zařadil do členů rodiny, přišel, vždycky podal ruku, chytil kolem krku, políbil. A zas jsem s nima byla, zas s tyma novinami začli. Já se tak dívám, povídám: *Prosim vás, co vy s tyma novinami mate. „Stareček veselý“ je davno mrtvy a vy mu davate noviny do pokoje na okno číst.*

A pan profesor Pírek mi říká: *On přece říkal, jak zemře, že bude netopyrem a máme dat' noviny na okno a on si je přijde přečíst.* A já jsem se tomu strašlivě smála. Ale oni věřili v další zrození.

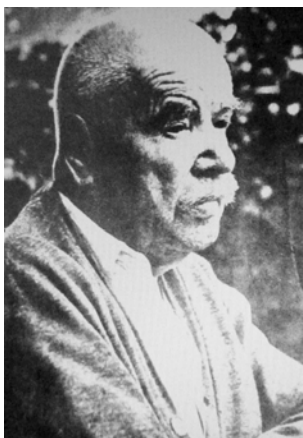
Večer, když jsem davala večeři, a v tu pozimní dobu je brzy temno, jak sem šla ztamtud, tak mi ten netopýr vždycky tak fuknul kolem hlavy, a to bylo tak nepříjemné, pokaždé to zašustilo. Já jsem se neba-la, ale bylo to strašně nepříjemné.

Ale zajímavé. Když se přijde do té verandy a pak do té předsíně, jedny dveře jdou do hrubé jizby, další do prostřední jizby, tam zůstával pan profesor Pírek, vzadu je chodbička a je tam kuchyň.

Tehdy už byl profesor Pírek mrtvý. Bezruč obědval. Okna byly otevře-né. V pravé poledne přiletěl netopýr, zakružil Bezručovi kolem hlavy a vyletěl ven. A ja jsem se podívala na Bezruča, Bezruč na mne, a on říkal: *To je Anton*. Já jsem neřekla nic. To okno tam bylo otevřené a on tam ten netopýr k večeru vletěl ještě podruhé. Bezručovi jsem vždycky nachystala do umývadla vodu, aby byla odražená na ráno, a ten neto-pýr tam vletěl, já nevím kde tam sednul – a Bezruč přijde ráno do ku-chyně a říká mi: *Antonek přiletěl zase za mnu, spadnul do vody do toho lavora a je utopený*. A že ho dá na okno na tu římsu, že myslí, že bude mrtvý. Tak jsem se šla podívat, okno bylo otevřené, tam na tom dřevě netopýr byl, tak jsem do něho trochu šparla a on Pííí, zapištěl trochu. Tak jsem ho nechala. A v poledne, jak Bezruč obědval, zas netopýr přiletěl, obletěl mu kolem hlavy a vyletěl ven. Pak už ho nebylo.

Jak jsem to zažila, tak to říkám.

(Převzato z knihy Richard Sobotka: Čisté vody pramen. Vydavatelství Montanex, Ostrava 2009), Foto archiv: Bezruč Petr

Mlýn – pila zvaná Šmířákův čp. 130

Jiří Tichánek

Nedaleko dolního konce vesnice Kozlovice, na pravém břehu říčky Ondřejnice, tam kde se říčka zařezává do vršků Palkovických hůrek a vytváří zde několika kilometrový přírodní kaňon končící pod hrad-ním vrchem na Hukvaldech, stávala do nedávna sešlá budova Šmířá-kova mlýna.

Mlýn patřil ke čtyřem nejstarším v Kozlovicích, které byly zapsány již v prvním dochovaném vrchnostenském urbáři hukvaldského pan-ství (jakémsi seznamu) z roku 1581. Uvádí se, že Jan, fojt kozlovský, „*má role na tu stranu ke Lhotce dva lány, 1 čtvrt' a na druhú stranu 2 lány, 1 čtvrt', mlýn moučný o jednom kole, mlýn pilný, z kteréhož dáva-ti povinen 15 gr. Alb., krčmu a fojstství svobodné, z toho platu nedává, jenom lidi spravuje, aurok aneb platy vybíratí a na zámek donášeti povinen, na to nadání má od slavnej paměti biskupa Vilíma*.

Dále je tu uváděn jistý Vavřinec, mlynář, „*z 6 čtvrtí role a z kusův zahrad od cesty až po řiku a též z kusu zahrady za stodolú o svatým Jiří 6 gr., o svatým Václavě též, slepici 1, vajec 12*.“ Po něm měl získat mlýn jistý Matěj Tobola, jak později dopsáno a následně „*Hvizd mly-nář*“.

Připomíná se také (fol. 112) Jira, mlynář (zv. Pohvizdovský), „*z kusu Vrchoviny nade mlýnem (dává) o svatým Jiří 1 ½ gr., o svatým Václavě též*.“ Týž Jiřík, mlynář Pohvizdovský (fol. 113) „*z mlýnu maučného o svatým Jiří (dává) 1 ½ R., 1 gr., 2 d., o svatým Václavě též, roboty k zámku jest povinen každý rok co potřebí dělati sekyrů – 14 dní*.“ Uvádí se také mlynář Jan Valašin (fol. 113) „*z mlýnku při domě o sva-tým Jiří 20 gr., o svatým Václavě též, roboty k zámku co potřebí, seky-rů dělati má do roka – 4 dny. Jiřík, mlynář Pohvizdovský, z pilného mlýnu se svými tovaryši o svatým Janě křtiteli Božím – 1 R. Též Jan, fojt, z jednoho pilného mlýnu o svatým Janě křtiteli Boží, podle nadání 15 gr. Mejta z těch pilných mlýnů o svatým Jiří – 6 gr., o svatým Vác-lavě též. Též jsau povinni z každého klátu, kolik se jich koli přiveze a zřeže, od každého po jedné desce dāti*.“ Tato mlynářská usedlost se počítala mezi chalupnické. K roku 1776 je tu jistá vdova Vantuchová. Nevíme, kdo byl její zesnulý manžel, ale dříve se tu uvádí mlynář František Slanina. K roku 1790 je mlýn v držení Václava Slaniny.

Roku 1903 tu byl mlynářem František Šmírák, náměstek starosty, v roce 1924 byl i v představenstvu místní Reiffeisenky. Roku 1909 byl zvolen místostarostou zdejšího dobrovolného hasičského sboru a roku 1910 byl zvolen do obecního zastupitelstva. S tímto majitelem mlýna se osobně znal skladatel Leoš Janáček, který mlýn často navštěvoval a jeho romantické prostředí jej později inspirovalo při komponování opery Její pastorkyňa. František Šmírák pocházel z Myslíka čp. 5. V roce 1905 je na mlýně vzpomínán Josef Klečka, zřejmě nájemce. K roku 1910 se uvádí mlynářem František Holub. Větší i menší kozlovické mlýny fungovaly na vodní pohon. Jelikož však v Kozlovicích byl často nedostatek vody, musela být voda zadržována v uměle vytvořených nádržkách či rybnících (tam, kde krom zadržování vody sloužily i k chovu ryb). K mlýnům byla voda přivedena uměle vytvořenými náhony. Šmírákův mlýn tvoří patrová budova na půdoryse písmene „L“ s roubeným patrem v jedné části při 250 m dlouhém náhoně svedeném z říčky Ondřejnice. Mlýnský mechanismus byl poháněn jedním mlýnským kolem na tzv. horní vodu. Ve 2. polovině 20. století však přestal mlýn plnit svou funkci a rychle upadal. Budovy zchátraly, mlýnské kolo se rozpadlo a náhon se zanesl. Na mapě stabilního katastru z roku 1836 je vyobrazen zděný objekt na pč. 14 obdélný s do nároží postaveným zděným přístavkem na levé straně pravostranného náhonu z říčky Ondřejnice. Není zde zobrazeno mlýnské kolo. Posledními majiteli mlýna byli Josef Klečka a František Šmírák, vedle moučného mlýna tu byla i pila, malý rybník a náhon v délce asi 400 m. Mlýn a pila byly postupně po 2. světové válce zrušeny.

Nová historie mlýna se začala psát až koncem 90. let 20. století, kdy mlýn i s přilehlými pozemky koupil podnikatel p. Šmíra, který začal s velkou opravou mlýna a oživením celého areálu. Veškeré snažení a práce na rekonstrukci a znovuoživení mlýna vyvrcholily v létě roku 2005, kdy byl celý nádherně zrekonstruovaný areál mlýna otevřen veřejnosti.

O existenci „nějakých“ starých budov při Ondřejnici věděl snad každý, kdo tudy někdy projížděl, ale zájem o tuto budovu vzrostl teprve, když se v areálu začaly pohybovat těžké stavební stroje, zedníci a tesaři. Dlouho nebylo známo co zde bude. Nakonec se nově opravený mlýn stal novou historicko-kulturní atrakcí zdejšího kraje. Pan Šmíra v areálu mlýna začal budovat tzv. Kozlovický skanzen, soubor několika napodobenin malebných historických dřevěných staveb se sbírkami

sbírkami lidových řemeslných náčiní. Celému areálu dominuje nově opravený mlýn se zcela funkčním mlýnským kolem poháněným vodou z obnoveného mlýnského náhonu. Mlýn však dostal novou funkci. Funguje v něm stylová restaurace a hostinec v malebném lidovém stylu. Příjemné posezení s venkovním grilem funguje i před budovou mlýna, při náhoně s výhledem přímo na „klapající“ mlýnské kolo. Specialitou mlýna je kvasnicové pivo, tzv. Štramberský trubač, které je vyráběno v domácím městském pivovaru ve Štamberku. Otevření mlýna ocenili převážně cykloturisté, kteří jeho návštěvu a ochutnávku domácího piva rádi spojují s výletem na kole a výjezdem na blízký hrad Hukvaldy či na podbeskydské vrcholky.

(Ondřejnice hl.tok Kozlovice 130 Šmírákův mlýn 1 kolo HD 240 3,50 5,18)

(Ondřejnice hl.tok Kozlovice 130 Šmíráková pila 1 kolo HD 90 3,50 2,00)

Přehled majitelů:

1581 – Vavřinec, mlynář

- Matěj Tobola

- Hvizd, mlynář

- Jíra zv. Pohvizdovský, mlynář

- Jan Valašin

Před 1776 – František Slanina

1776 – Vantuchová, vdova

1790 – Václav Slanina

1895, 1903 – František Šmírák

1905 – Josef Klečka, nájemce

1910 – František Holub

1928 – František Šmírák

Z rozhovoru Olgy Szymanské a S. Lišky

Dostáváme se k vaší poslední sbírce Rytiny. Jak a proč vznikla?

Jako předchozí knížka Návraty, věnovaná městu a kraji otce, jsou Rytiny věnovány Čeladné a jejímu okolí. Knížka vznikla z mé vnitřní potřeby: je to splacení za vše, co jsem prostřednictvím svých předků dostala do vínku. Vlastními doprovodnými fotografiemi v knížce poukazují na pro mne krásná místa, jež mohu ukázat lidem, kteří většinou znají Frenštát, Rožnov a z druhé strany Ostravu či Frýdek-Místek a pokud Frýdlant, pak v Čechách, ne nad Ostravicí. Jak půvabná krajina je kolem Čeladenky nebo v okolí dnešního Beskydského rehabilitačního centra, kam jsem s babičkou chodila (do nemocnice), či z úpatí Ondřejníku i od Smřeku pohledem do údolí, to ví malá část lidí a známých. Ve sbírce je také dějová osa a moje osobní vzpomínky.

Proč jste ji nazvala RYTINY?

Jsou profesí, kterou jsem studovala. Jsou jednou z grafických technik, které mám moc ráda. Především jsem názvem chtěla (použiji vaše slova) „dobře a jasně vystihnout obsah“. Nejde mi však pouze o obsah veršů, ale současně o představu a pocit ze samotného vyslovení tohoto slova Rytiny. Mohou totiž být černobílé i barevné, ostré i měkké, hluboké i mělké, široké i úzké, dávné i současné, staré i mladé, malé i velké, pravdivé i zrádné, tajemné i průhledné. Mohou působit vně i uvnitř stejně jako slovo, věta, jazyk, vztahy, skutky, život, stejně jako staletí či dějiny. Podtitulem sbírky je Kříž pramene i kamene: snažila jsem se vyjádřit zdejší těžký úděl. Kříž kamenů: z nánosů vnějšího okolí i z nánosů v nás, které se mohou očistit pramenem: v podobě horské bystřiny, uvědomování, poznání, víry. V drsných podmínkách tohoto kraje není místo na faleš, a proto je tento zdejší úděl - kříž velmi pravdivý, protože je hluboce lidský. Jak dalece to vše knížka vyjadřuje, nechávám na jiných.

STOPY – III

Jako jabloň tíží květů
pokaždé se kloní –
tak citem zbavena gest,
v dolině kleknu
s nadějí vysoko:
že nikdy nevypláču
světlo jejich hvězd.

LOPUCHY

S ránem na slunci
tepny mohutní
naděje jejich těl
v kalichu rosy.
Otvory svých hlav
otupují i hrany
ostrého srdce
v pouhé **Cosi**.
A maskovány
bolestí svých ran
odhalují moje:
to Ty
JSI.

MÁ HORA

Olga Szymanská

Od prahu předků
proudem potoků,
praskotem kmenů,
úderem polední,
v mrákotách temnoty
síla ozvěny:
že v každém letokruhu
zárodek proměny...

KRÁSA KOLEM NÁS (a též v nás)

Irena Nedomová

17. srpna - téměř na sklonku prázdnin, ale ještě pořád za krásného letního počasí jsme vyrazili (skoro půlka naší rodiny a kamarádka - to jen aby bylo jasno, proč množné číslo) do Čeladné. Aby ne! Stanislava Slováková, kterou máme moc rádi, tady měla svou první oficiální výstavu s první oficiální vernisáží. O dodání fotografií na výstavu ji požádaly dámy z Rehabilitačního beskydského centra. A jak k tomu došlo? Stáňa - budu o ní takhle psát, protože je to kamarádka, kterou mám (máme) moc rádi!! Tak Stáňa se tady v roce 2011 léčila a jak jinak kromě klasických procedur si naordinovala i procházky po okolí. V té době už bez fotoaparátu neudělala ani krok. A tak co myslíte? Vznikla řada pěkných snímků. Kvůli některým z nich pacientka lázní málem nestihla ani plánovanou léčbu. Nejednou musela na masáž či cvičení doslova utíkat a to teda bylo! Jazyk až - jak se říká na vestě, bušící srdce, no, pacientka. Jenže - když ono sluníčku se nedá poručit, když ono motýlům chvilku trvá než roztáhnou křídla a předvedou se tak, jak to fotograf potřebuje, o luční kobylce ani nemluvně - hned je tam a hned onde. A výsledek? Až do 5. října je k vidění v Galerii Lara Beskydského rehabilitačního centra v Čeladné.

A kdopak to ta Stáňa vlastně je? Tak teď trochu oficiálně:

Stanislava Slováková žije v Příboře a v Příboře začala přibližně před pěti lety fotografovat. Jejími prvními snímky byly fotografie pamětihodností a různých budov, později i malebných zákoutí, kterých je v Příboře dost a dost. A možná i proto netrvalo dlouho a Stanislava propadla kouzlu fotografie. Od té doby fotoaparát bere na všechny své procházky beskydskou krajinou - ať už je to okolí Příbora, nebo Hukvald, Čeladné, Rožnova. A hlavně vidí to, co řada z nás možná vnímá, ale přesto „úspěšně“ míjí.

Stání neujde vyhřívající se brouček v záplavě zeleně, neujde jí mravenec na kmeni stromu, zvláštní detail na starých dveřích. V rozkvetlé květině, spadáném suchém listí, tekoucí vodě, zapadajícím nebo vycházejícím slunci, v ztrouchnivělém pařezu dokáže najít krásu, která viděna na jejich fotografiích bere dech.

Ač je Stanislava Slováková neprofesionální fotografka, její způsob vidění a smysl pro detail vytváří mnohdy z jejích snímků výtvarná díla. Do přírody nechodí sama. Vždycky ji doprovází její trpělivý manžel Radek a jejich věrný kamarád Baryk. A jak takové procházky končí, je jasné z fotografií...Stáňa fotí, lítá v trávě, čeká na vhodný okamžik, někdy málem šplhá po stromech a manžel? Hlídá ji a nakonec i Baryka. Bez dvojky Radek-Baryk by řada fotek nebyla.

Stanislava Slováková vydala v roce 2011 kalendář s fotografiemi Příbora, vystavovala v galerii Cukrárny U maminky v Příboře, její fotografie posloužila jako podklad jednoho z obrázků omalovánky pro děti (vydalo ji v r. 2010 město Příbor) a mnoho snímků bylo použito do propagačních materiálů města, v němž Stanislava Slováková žije. Ve fotosoutěži Beskydského rehabilitačního centra v Čeladné "Lázeňská stopa 2011" získala v kategorii Voda 2. místo. Soutěžilo 40 autorů s 370 snímky. Připravuje se na další dvě výstavy - v Příboře s názvem Za kostelní branou (v kostele sv. Kříže po dobu Dne EHD - 15. 9. 2012) a v říjnu vystaví v Novém Jičíně v nedávno otevřeném informačním centru fotografie inspirované létem a podzimem. O měsíc později tamtéž bude k vidění její série snímků s názvem Příroda Beskyd.

Přeji - vlastně přejeme - Stání stále dobrou náladu, která je základem pro to, aby viděla svět krásný, hodně zdraví při jejich toulkách přírodou, bez něho to nejde, stále trpělivého manžela, podporu rodiny - dětí, rodičů a všech dalších, také - čistě materialisticky - lepší fotoaparát,

který ji ještě víc přiblíží k detailům, které by ráda zachytila a pořád dobré oko a k tomu dobré světlo.

Foto z tvorby Stanislavy Slovákové, Stánu s Barykem fotil Radomír Slovák (manžel).

PS: Vernisáž 17. srpna byla neuvěřitelně příjemná. Dorazili hlavně Příboráci. Lázeňští hosté se do galerie téměř nevešli. Příznivcům pěkné fotografie a přátelům Stáni děkuji za to, že vážili cestu na její vernisáž. Děkuji paní Andree Adamové za nápad uspořádat výstavu, za organizaci, mladému kytaristovi Vladimíru Arstovi za vystoupení, kterým si získal všechny hosty, Stáni děkuji za odvahu pustit se do toho (není to nic snadného, pokud nejste profesionál), jí i její mamince za vynikající domácí cukroví, Radkovi za dostatečný pitný režim s vínem i nealkem (teploty se začaly ten den šplhat ke třicítce). A vůbec - děkuji za to, že jsem mohla být součástí tak pěkné akce.

KLIKA, foto Stanislava Slováková

Podtext Freuda i v lese, foto: Stanislava Slováková

Josef Tichánek: Poutník

Josef Tichánek: Štramberk

Josef Tichánek: Příbor

K životopisu malíře Josefa Tichánka

Jiří Tichánek

Malíř – krajinář Josef Tichánek se narodil 17. února 1873 v Příboře na čp. 91. Jeho otec Bartoloměj byl soukenickým mistrem.

Jeho maminkou byla Cecilie rozená Holubová, se kterou měl šest dětí - tři syny a tři dcery. Josef byl v pořadí čtvrtý. Dne 25. srpna 1896 se oženil s Rudolfinou Volnou, dcerou Maxmiliána Volného (pokrevního příbuzného známého topografa Moravy, příborského rodáka Tomáše Řehoře Wolného) a jeho manželky Kristiny, rozené Novákové. S ní měl čtyři děti. První dítě záhy zemřelo, vychoval jednu dceru - Marii a syny

Františka a Aloise. Po celý život bydlel na ulici Štramberská (dnes Nerudova) na č.p. 507, v domě který měl své omítky bohatě vyzdobeny jím malovanou bohatou freskou.

Po absolvování základní školy v Příboře jej rodiče poslali do Ostravy, kde se vyučil dekoračním malířem pokojů. Od útlého mládí však projevoval o malování nevšední zájem a brzy absolvoval i několik doškolovacích kursů pro zdokonalování techniky malování. V Příboře, kde měl domovské právo, měl i vlastní živnost. Přes letní období se většinou věnoval malování kostelů, chrámů, kaplí i divadel a dalších objektů. Mnohé jeho fresky se v těchto objektech dochovaly doposud, jako je tomu například v Hodslavicích či v blízkém Štamberku, kde zdobí jeho fresky obřadní síň městského úřadu. Se svými řemeslníky a učedníky pracoval také ve Vídni, v Salzburku, Brně, Frýdku, Místku, Ivančicích, Turzovce a jinde. Maloval tedy jak v cizině, tak v blízkém i vzdálenějším okolí svého rodiště. Nejvíce obrazů vzniklo v období let 1933 – 1942.

V příborském farním kostele je dodnes zachována freska Madony nad hlavní lodí. V zimě se věnoval malbám kulis pro divadelní ochotníky, ke kterým také patřil a malování obrazů, které většinou prodával a vylepšoval tak finanční situaci své rodiny. Hlavní jeho tematikou byla zátiší a krajiny – především z Kravařska. Vytvořil také širokou kolekci obrazů s náboženskou tematikou, četné Madony, Ježíše Krista a světců vůbec. Jeho obrazy nalezneme v mnoha kaplích a kostelích v okolí. Byl také malířem pokojů, ale i písma a dekorační malby.

Zvláštním odvětvím jeho tvorby bylo vyřezávání a malování dřevěných betlémů. Mnohé z jeho betlémů dodnes vlastní některé rodiny z Příbora i blízkého okolí. Jeden z jeho největších betlémů se nachází ve sbírkách Valašského muzea v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm.

V malířské technice používal nejvíce olejových barev, ale pracoval i s akvarely. Svě obrazy maloval povětšinou na plátně, ale i na lepence či překližce. Ve svém okolí byl uznávaným a váženým malířem. Malíř Josef Tichánek zemřel ve věku 77 let 17. ledna 1950, pochován je na novém příborském hřbitově.

Část bohaté kolekce obrazů z jeho tvorby, částečně vlastní potomci jeho rodiny či příbuzní. S jeho obrazy se však můžeme setkat i jinde. V Alrechtičkách se v tamním kostele nachází oltářní obraz sv. Mikuláše, patrona kostela.

V kanceláři náměstka štramberské cementárny je umístěn rozměrný obraz hory Kotouče s cementárnou. Na ministersvu financí v Praze mají rozměrný obraz starého Štamberka. A mohli bychom zde jmenovat další místa, která zdobí obrazy Mistra Tichánka. Mnohé jeho obrazy zůstaly ve Vídni, mnohé putovaly na Slovensko. V září 2007 proběhla v kopřivnickém Katolickém domě výstava jeho obrazů, která ukázala jakýsi průřez jeho uměleckou tvorbou.

Malíř Josef Tichánek se tak řadí mezi známé příborské malíře, jakými byli například Josef Ulrich, Josef Kott, František Juráš, František Galia, Oldřich Bolom-Kotari, Jan Richter, Robert Schön a další.

Podpis malíře J. Tichánka:

Laši cestují **(Putovní dovolená na Pyrenejský poloostrov)**

Petr Opavský

První den

Ráno, po menších zmatecích a zrychlené návštěvě Tesca a pošty jsme vyjeli, moje manželka a já, okolo půl deváté z našeho domova ve Frýdku - Místku. Čekalo nás celkem 1070 km s cílem ve francouzském Mulhouse.

Cesta ubíhala vcelku v pohodě, v Praze jsme si dali oběd - menu v Ikei a frčeli na hranice. Ty jsme překročili okolo půl třetí. Po Německu se jelo svižně, kupodivu nás nezastihla žádná "stau". Jakmile jsme však zamířili na jih, směrem k cílovému místu, začaly se černat mraky a průtrž na sebe nedala moc dlouho čekat. A tak se posledních 150km změnilo v utrpení. Do Mulhouse jsme dorazili před sedmou hodinou večerní, našťástí opět za sluníčka. Po rychlé sprše na hotelu, pár vyměněných řádcích s dcerou na Skypu jsme vyrazili na obhlídku centra města. Šli jsme procházkou asi 15 minut, město je malebné, fasády jako by vystříhl z kulis nějaké pohádky. Zaslechli jsme hudbu a šli se podívat, co se děje. Kousek od náměstí bylo pódium, pár stánků s pivem a plno lidí. Asi nějaké slavnosti města. Začala nám být zima a proto jsme se vydali na hotel. Den byl dlouhý, usínáme během chvíličky.

Druhý den

Další cestovní den. Po včerejší porci kilometrů se již nekoukáme s radostí vstříc dalším, únava zanechala první stopu. Nicméně vyrazíme. Cílem dnešního přiblížení se Portugalsku jsou francouzské Lourdes, městečko zázraků, kde Bernadetta,, prostá mladá dívka, byla obdařena schopností vidět Pannu Marii. Ta jí pak při jednom z mnoha zjevení přikázala odkrýt kámen, ze země vytryskl pramen léčivé vody. Dnes je toto místo celosvětově věhlasné a poutním místem pro všechny křesťany.

S kuráží polykáme další kilometry. Odměnou nám je lourdské procesí se svíčkami, kterého se zúčastnilo mnoho lidí, z nichž si každý nese nějaké utrpení a tady do Lourdes přišel prosit Pannu Marii o pomoc. Také jsme viděli jeskyni, kde se Panna Maria Bernadettě zjevila. Odtud jsme volali babičce a podělili se s ní o zážitek.

Den byl dlouhý a náročný, tak honem do postýlek.

Třetí den

Po probuzení jsme se psychicky chystali na poslední etapu. Přejezd z Francie přes Španělsko do Portugalska. Čekalo nás posledních 940 km. Cesta Španělskem se po ujetí 600km šileně vlekla. Navíc jsme dostali hlad a posledních 250 km nebyla žádná restaurace ani benzinka. Tak jsme přijeli do cílového místa hladoví a frustrovaní. První kroky proto vedli do supermarketu Jumbo, kde jsme si koupili housky, šunku a sýr. Nemohli jsme přijít ke známým na návštěvu tak šileně hladoví. Koupili jsme orchidej pro Josého maminku, neboť orchideje miluje. Poté jsme již jeli posledních 6km a byli u Josého. Absolvovali jsme prohlídku domu, složili věci v pokoji a pak jsme dostali super večeři - chobotnici. Byla výborná. Chvilí jsme ještě seděli s rodiči a povídali si. Večer jsme navštívili bar a pak šli spát. Tento den byla cesta nekonečná a únavná, takže sotva jsme se dotkli polštářů, usnuli jsme.

Čtvrtý den

Den jsme zahájili dosti pozdě. Vstávali jsme až v 10 hodin místního času, bylo nutné nahradit únavu z cesty vydatným spánkem. Což ovšem znamenalo, že jsme vyjeli docela pozdě do Bragy, kam jsme se jeli podívat na dva chrámy. První z nich se jmenuje Bom Jesus de Monte. Tento pohádkový kostel postavený na kopci nad městem Braga plní přední obálky průvodců po Portugalsku. Jeho křižující se schodiště osazené sochami a malými kapličkami prostě musí vidět každý turista. Na kopec jsme se vyvezli lanovkou poháněnou vodou. Na horní stanici se jeden vůz naplní vodou a rozdíl hmotností pak vyveze spodní vůz nahoru. Tam nás už čekaly nádherně upravené zahrady, umělá jeskyňka a jezírko s lodičkami. Prohlédli jsme si chrám a pak pěšky dolů po schodech k autu. Poté jsme se vydali ke kostelu, který je ještě výše nad městem a ve kterém se konají veliké křesťanské slavnosti. Dole pod ním je ohromná síň pro věřící, kteří se již nevešli dovnitř chrámu. Pro oběd jsme jeli do Famíliao do místní jídelny, kde pouze grilovali na ohni, žádná elektřina. Koupili jsme si kuře a typické hranolky. Kuře bylo vynikající, pikantní. Po obědě a malé siestě jsme se vydali k moři. Hurá, konečně, jenže bylo příšerně studené, a tak jsme do něj ani nevlezli. Zato sluníčko peklo a dvoumetrové vlny se převalovaly přes pláž. Zůstali jsme do půl sedmé a pak jeli k Josému na grilovaný bůček. Víno, bůček a rýže s krevetami, pohádka! Ještě jsme počkali na Josého otce, který se vracel z práce.

Povyprávěli jsme s ním, poděkovali za pohostinnost a rozloučili se. Další den už budou v práci, když my pojedeme zase o kus dál.

Pátý den

Dnes zrána odjíždíme od Josého, přesto ještě s námi stráví den v Portu. Ráno začínáme na trhu v městě Familiçao. Je to jako polská burza. Janička byla spokojená. Za pár korun si nakoupila triček s emblémy známých módních značek. Čert ví, kde se tu berou. Pak, asi po hodině a půl, jsme už vyrazili do Porta. Město, kde ústí řeka Douro do moře. Setkává se tu sladká voda řeky a slaná voda moře. Majáky v ústí vypadají roztomile. Samotné Porto se rozkládá na pravém břehu. Na druhé straně je již vesnice Vila Nova de Gaia.

Nejprve jsme zamířili do parku nad řekou. Z něj je krásně vidět řeka a její okolí jako na dlani. V parku jsme také zastihli pávy. Odtud jsme vyrazili k věži Torre dos Clérigos s vyhlídkou na celé Porto. Panorama střech je až familiárně obdobné s Prahou, jen ty věžičky chybí.

Pak jsme se vydali přes starý most přes řeku na oběd. S panoramatem Porta přes řeku nám chutnalo o to víc. Teď už jsme se definitivně rozloučili s Josém a vydali se na další putování sami. Vyrazili jsme směrem na Aveiro. Údajně "Benátky Portugalska", nicméně město má kanály jen dva a lodičky jsou podobné gondolám v Benátkách. Co však upoutalo naši pozornost byly úzké uličky starého města, právě mezi těmito dvěma kanály. Museli jsme uznat, že měly svůj půvab.

Šestý den

Další den začínáme prohlídkou kláštera v Alcobaça. Tento rozlehlý chrám pochází z 11. století. Hlavní chrámová loď je vskutku impozantní. Také byla velmi zajímavá prohlídka kuchyně, kde dominantou byl ohromný komín.

Přejíždíme do Fátimy, do dalšího místa, kde se zjevila Panna Maria třem dětem. Předpověděla velikou válku, větší než 1. světová a atentát na papeže Jana Pavla II. Jedná se poutní místo, které tím, že je pusté, prašné a rozlehlé, nepůsobí vůbec pozitivně. Odcházeli jsme docela zklamaní a rozčarovani. Pak jsme vyrazili do jeskyní v Mira de Airé. Vcelku příjemná kratochvíle.

Odpolední přejezd do Lisabonu se vlekl, takže příjezd k hotelu byl pro nás vysvobozením. Ubytovali jsme se a vyrazili na bezprostřední prohlídku okolí. Dostali jsme hlad a skončili u grilovaných sardinek a grilovaného hovězího plátku. Trocha vína a kafčo. Na pokoji jsme pak byli okolo 23 hodin. Zítra nás čeká prohlídka Lisabonu.

Sedmý den

Po snídani vyrážíme metrem po modré lince "ligna azur" do centra Lisabonu. Vystupujeme na Praça dos Restauradores a odtud už pěšky na Rossio. Toto velké obdélníkové náměstí obklopené restauracemi má dvě kašny a uprostřed sousoší. Národní divadlo tvoří jednu ze stran náměstí. Odtud vyrážíme směrem k Elevadore de Santa Justa. Protože jej míváme, ocitneme se rovnou ve čtvrti Bairro Alto. Procházíme kolem Tavares č. 37 - kavárny z roku 1784 (dnes restaurace) a barokní kaple São Roque s mozaikou z polodrahokamů. Fasáda jednoho z domů (postaveného roku 1864) zobrazuje alegorie vědy, zemědělství, průmyslu a obchodu. Pak už se dostáváme k Igreja do Carmo, tj. pobořený kostel zemětřesením v r. 1755. Zůstaly zachovány pouze stěny a oblouky. Dnes archeologické muzeum. Konečně jsme našli Elevadore. Přišli jsme k 32 metrů vysokému výtahu z přelomu století. Vracíme se do čtvrti Baixa. Následuje zasloužená přestávka a kafičko.

Pokračujeme po Rua Augusta, rušnou ulicí směrem k řece na Praça do Comércio-veliké čtvercové náměstí na břehu řeky Tejo s triumfálním obloukem a sochou krále Josefa I. Usedáme na kamenná sedátka a pozorujeme holuby. Po chvíli nás jejich nálety přestávají bavit, vyrážíme do čtvrti Alfama ke katedrále Sé a pak nasedáme na staříčkou tramvaj a jedeme na hrad Castelo de São Jorge. Poněkud jsme to přežili a tak se ulicemi vracíme snad kilometr zpátky. Nicméně cesta staříčkou tramvají je zážitek sám o sobě. Castelo se tyčí nad městem a je z něj krásný výhled na Lisabon. Jinak jsou to jen hradby a cimbuří.

Unaveni sedáme na metro a jedeme na stanici Oriente. Toto futuristické nádraží vzniklo k příležitosti Expo 98, stejně jako přilehlý Parque das Nações. Právě v parku je cíl této cesty-Oceanário de Lisboa, druhé největší oceánárium akvárium na světě. Žraloci, barakudy, tresky, tuňáci, rejnoci a také spousta sasanek, korálů, prostě mořský svět. Z Oceanário se svezeme lanovkou přes celý Parque das Nações k věži Vasco da Gamma. Ještě rychle něco koupit na jídlo a zpátky metrem na hotel. Dobrou noc!

Osmý den

Budíme se do zataženého rána. Cože? Portugalsko? Lehce přší. Vždyť teploty mají být přes třicet a má svítit sluníčko! Vyjíždíme do čtvrti Belém, kde se nachází nejvíce památek z doby objevování nových kontinentů. Památník zámořských objevů, Torre de

Manželé Opavští před kostelem Bom Jesus do Monte v Portugalsku

Belém (pevnost, tera měla chránit Lisabon před útokem od moře) a Mosteiro dos Jerónimos. Parkujeme na břehu řeky Tejo a vydáváme se za pamětihodnostmi. Po včerejším maratonu nechceme moc chodit, ale co čert nechtěl, jednotlivé památky jsou asi 500 metrů od sebe a tak máme dopoledne lehce v nohách 2,5 km. Začínáme být neteční vůči všem těm honosným stavbám z bílého kamene a chceme pryč z města. Odcházíme, koupíme grilované kuře v menu s džusem a brambůrkami a vyrážíme dobýt nejzápadnější místo pevninské Evropy. Další cíl je pohádková Sintra. Palácio Nacional de Sintra a honosný zámek Palácio da Pena. Bohužel přijíždíme v době, kdy jsou obě atrakce již zavřeny. Tak alespoň pár fotek zvenčí a tradá zpátky do Lisabonu. Zítra se už snad konečně vykoupeme v moři. Míříme na jih do Algarve.

(Pokračování příště)

Igreja do Carmo - Lisabon

Literární klub Petra Bezruče oslavil v červnových dnech v hostinci U Čendy v Hodoňovicích 15 let od svého založení. K této slavnostní příležitosti byl klubem vydán Sborník, ve kterém je nastíněna hlavní práce literátů za zmíněné období, seznam členů, kteří byli zaregistrováni pod jeho hlavičkou v uplynulých letech, kteří se „jen ohřáli“, či zanechali nesmazatelnou stopu. Sborník rovněž obsahuje přehled současných aktivních členů LKPB a ukázky jejich tvorby. Jeho nedílnou součástí jsou i vzpomínky na začátky klubu od jeho zakládajících členů (Emilie Kozubíkové, Olgy Tlučkové, Františka Gistingera aj.), ale také jakési zdravotní regionálních spisovatelů (Libora Kněžka, Richarda Sobotky, Lydie Romanské aj.) či osobností, které se podílejí na kulturním životě (Jana Kukuczky, Kateřiny Janásové a dalších.)

V sále hostince se sešlo na čtyřicet hostů, aby se společně s předsedou literátů Miloslavem Olivou podívali krátce do historie klubu, připomněli si jeho začátky, ale i současnost na připravené výstavce.

„Je jistě potěšující, že členové Literárního klubu Petra Bezruče vydávají nejen klubové almanachy, zveřejňují své verše i prózu v klubovém časopise Zrcadlení, ale také mnohdy na své náklady vydávají knihy. Za 15 let trvání LKPB vydal klub 72 knih a stran v almanaších jsem napočítal 6 182, což je úctyhodný počet. Je to vizitka naší práce, kterou se nemusíme stydět nabídnout čtenářům,“ podotkl ve své úvodní řeči Oliva.

Literáti se prezentují na veřejnosti i kulturními pásmy, která prezentují především v klubech seniorů, dále divadelními scénkami, kdy scénáře píše Miloslav Oliva. V roce 2004 pořádali výstavy veršů, a plakátů, zorganizovali také setkání umělců z Pobeskydí (2005), konferenci Literární Beskydy (2007) či seminář Literatura bez hranic (2009). Do většího povědomí čtenářů se literáti dostali jistě po spuštění vlastní webové stránky (2008), nebo z regionálního tisku. Předseda klubu ocenil práci aktivních a dlouholetých členů, předal pamětní listy. Ty putovaly za výbornou spolupráci i na Magistrát města Frýdku-Místku a Frýdlantu nad Ostravicí, ale i do pivovaru Radegast, který mnohdy literární klub v jejich činnosti finančně podpořil.

Zleva: B. Šimoňák, M. Oliva, Z. Krulikovský, D. Zápalková

Tyto slavnostní chvíle pro literáty byly umocněny ještě křtem knihy Dajany Zápalkové *Proměny lašského roku*, kde se kmotry stali předseda LKPB Miloslav Oliva, ilustrátor veršů Bedřich Šimoňák a lašský král Zdeněk Krulikovský, který k právě vydané knize řekl:

„Když jsem si autorčiny verše pročítal, jako bych se ocitl na místech, které popisuje. Vyzařuje z nich velká láska k našim Beskydám a hluboký vztah k našemu kraji. Tato sbírka je jistě milým dárkem nám všem, kteří to naše Lašsko nosíme v srdci.“

Literáti tak na svém slavnostním setkání zhodnotili nejen svoji dosavadní činnost, ale vyslovili i přesvědčení, že uvedená práce má smysl, nedojde v zapomnění a jejich verše či próza si vždy najdou své čtenáře.

Korálky jeřabin

Uplakaný podzim
zaťukal na vrátka
Ne nevzdám se
praví slunce
a vysílá dál
žlutavá pozlátka
Barví jablíčka
maluje listí

Jeřabin korálky zvoní
v lese ticho
křídla poštolky šustí
tobolka šípku
tajemství skrývá
co je v ní
Tisíce jadérek
chystá se spát
svůj sen o jaru
nechá si zdát

(Ze sbírky Dajany Zápalkové
Proměny lašského roku)

Jako v jiném světě

Věra Horáková

Je to dům jako řada jiných okolo, tvořících půvab malého náměstí, označený zakulacenou čtyřicítkou. A přece se liší od svých sousedů. Třeba půvabem dřevěného štítu s perníkově vykrojeným okénkem k odvětrání vyhřáté půdy, malými okny vesele se dívajícími na obdélník štramberského „rynků“. Je první v řadě domů u schodů protínajících Zámecký vrch a prudce mířících k Trůbě. Dům z dávné minulosti, čítající se mezi domy „šenkovní“, obrácených průčelím do náměstí, štítem podepřeným dřevěnými sloupy a dřevěným podloubím. Je tomu již několik let, co dožil své dny. Zásluhou nového citlivého majitele je opraven do dnešní podoby. Ať pískovcovými veřejemi hlavních dveří, také kamennou dláždou v síňce z vyhlazených a léty prošlapaných kamenů. V jejich dveřích vidím ve vzpomínkách stát drobnou postavu její obyvatelky - mé učitelky češtiny a biologie, k níž jsem občas jako její žačka docházela.

Je jen dobře, že objekt bývalé dřevěnice všem v okolí dobře známý jako dům „u Tališů“, slouží dnes jako muzeum. Útulný a vkusně zařízený interiér staré štramberské chalupy je využit doslova od sklepů s uchovanou sbírkou fajánsové majoliky podnes zářících krásnou modří i s dochovanou studnou, až po hřeben střechy, tam, kde se chodí bát děti a často i dospělí při prohlídce voskových figurín.

Ústřední síň muzea se ještě donedávna honosila sbírkou starých a vzácných knih, kancionálů i jiných tisků psaných ať švabachem i starou češtinou s obsahem vztahujícím se k městečku.

Změny doznala letos na jaře, to se mohla radostně nadechnout a přivítat ve svých prostorách výstavu vzácných loutek pražského umělce, spisovatele i hudebníka prof. Milana Knížíka. Z prosklených skříní sestavených do prostoru k dokonalé prohlídce ze všech stran, se na nás usmívají, mračí, svým výrazem dokonce snad i straší asi 450 nádherných postaviček na drátkách, a to nejen pohádkových. Čekají jen na zkušené ruce svého marionetáře – tedy herce, který je vodí. Největším zážitkem při prohlídce zástupu dřevěných obličejů jsou jejich oči, tak skutečně se dívající, že se zdají být jako živé. Prozrazují duševní pochody lidí. Setkáme se tu s radostí, smutkem, závistí, i s celou přehlídkou grimas a šklebů, jakých je schopný jen lidský obličej. A nebyla bych ženou, abych si nepovšimla všech těch umně zhotovených šatů, krojů a kostýmů na dřevěných postavičkách. Co postavičkách, loutkách - vzácných marionetách, vysokých až 50 cm, pečlivě dozdobených klobouky, kloboučky, háčkovanými čepečky, barety i skutečnými kovovými helmami, čepicemi a šátky. Není možné si nevšimnout náprsenek, zdobených krajkovým, sukní a rukávů, včetně dělených „karkulí“ na hlavách kašpárků a královských šašků.

Jak uvádí popiska výstavy „Drobné, poetické a bohatě kostýmované loutky z 19. století pocházejí z Německa i Francie, ale kostýmování bylo patrně provedeno až v Čechách. Rodinná divadélka byla vybavena poctivě vyřezávaným nábytkem všeho typu. Na poutích bylo možné levně zakoupit jednoduché loutečky s prostou mechanikou, které přes svou primitivnost nepostrádaly poetiku. Nazývaly se „pouťovky“.

Najdeme zde postavy mladých rytířů, princů, černovlasých židů v kloboucích i statných selek. Moje oči však přitahovaly obličejy dědků a bab, všelijak se tvářících a pitvořících.

Právě na nich se asi nejvíce vydováděl nožík a dláto autora. Všichni šťastni a připraveni si zahrát. Jen co si dámy natřesou svá krajková fiží a nožkou s dřevěným pantoflíčkem na vyřiznutém podpatku, shodí drobný prach ze svého kostýmu.

Sám jejich principál a majitel v jednom o nich s láskou píše: „Loutky pomohly českému národu k sebeurčení. Během národního obrození bylo loutkové divadlo jediným projevem česky mluvené kultury na našem venkově. Historické loutky vypadají hrdě. Jejich vzpřímené postavy s rovnými dřevěnými zády působí (zvláště v dnešním roztěkaném světě) jako symboly nepokořeného lidství.“

Je dobré vstoupit občas do voňavého prostředí kumštu. Strávili jsme v muzeu loutek dlouhý čas. Bylo nám tam tak dobře, jako kdysi dávno, když jsme jako děti, v obyčejné kuchyni na malých stoličkách, často i na zemi, čekali před zataženou oponou z kuchyňského ubrusu zavěšeném na obyčejném drátku. Prožívali jsme radostné napětí, nežli se před námi začal odvíjet tajemný příběh. Tenkrát nám jej předváděl náš kamarád ze sousedství.

Za náš návrat do dětství ve štramberském „muzeíčku“, který doporučuji i vám, – díky, mistře Knížáku !

Smutné zprávy

Dne 4. srpna 2012 zemřel ve věku 81 let vynikající muzikant, pedagog, čestný člen kulturně-vlastivědného sdružení Království lašského pan Štěpán Kotecký, rodák z Frýdlantu n. O.

Čestný člen o. s. Království lašské Lád'a Ničman Lach ze Starých Hamer zemřel náhle dne 5. září ve věku 67 let. Obětavý kulturní pracovník, lidový muzikant, neúnavný propagátor Lašska.

Podzimní

Irena Kopecká

Zhasínají okna,
půlnoc kraluje.

Její vládu
černé etuje
oči tají.

Ne šalmají
voní noc,
ale vlhkem.

Netančí víly,
je jim zima.

Pod listím
spadaným
léto dřímá.

Podzim přichází.

Kozlovický mlýn

Na mlýně před dávnými časy žila rodina vodníka Emila. To byl, panečku, někdo! Bez něj by ve mlýně nemohli mlít z obilí mouku, kdepak, kdyby ho rozzlobili, mávl by kouzelným proutkem a všechna voda by rázem zmizela. A jak by vodní mlýn mohl mlít bez vody?

Ve mlýně to věděli, a proto se k Emilovi měli: „Nechcete buchtičku, pane vodníku? A co vdolky, neměl byste chuť?“ Jo, chuť Emil vždy měl. A co teprve jeho sedm synů! Však se paní vodníková nestačila u plotny otáčet.

Čas běžel a Emilovi kluci rostli jako z vody. Jednou v poledne se přiřítli k obědu a pec byla chladná, žádný hrnec s voňavou horkou polévkou, žádná mísa brambor. Maminka ležela na lůžku.

„Maminečko, co je vám?“ kluci hned k ní.

Táta Emil jako naschvál včera odjel po proudu potůčku navštívit babičku Fanyнку. Zpátky proti proudu mu to bude trvat déle, než se vrátí. Neví, že maminka onemocněla. Co si počnou?

Vtom se nejstarší Tonda vzpamatoval: „Pošlu tátovi vzkaz,“ vyhrkl.

„A jak?“ divili se ostatní.

„Po běličce.“ A už ho nebylo.

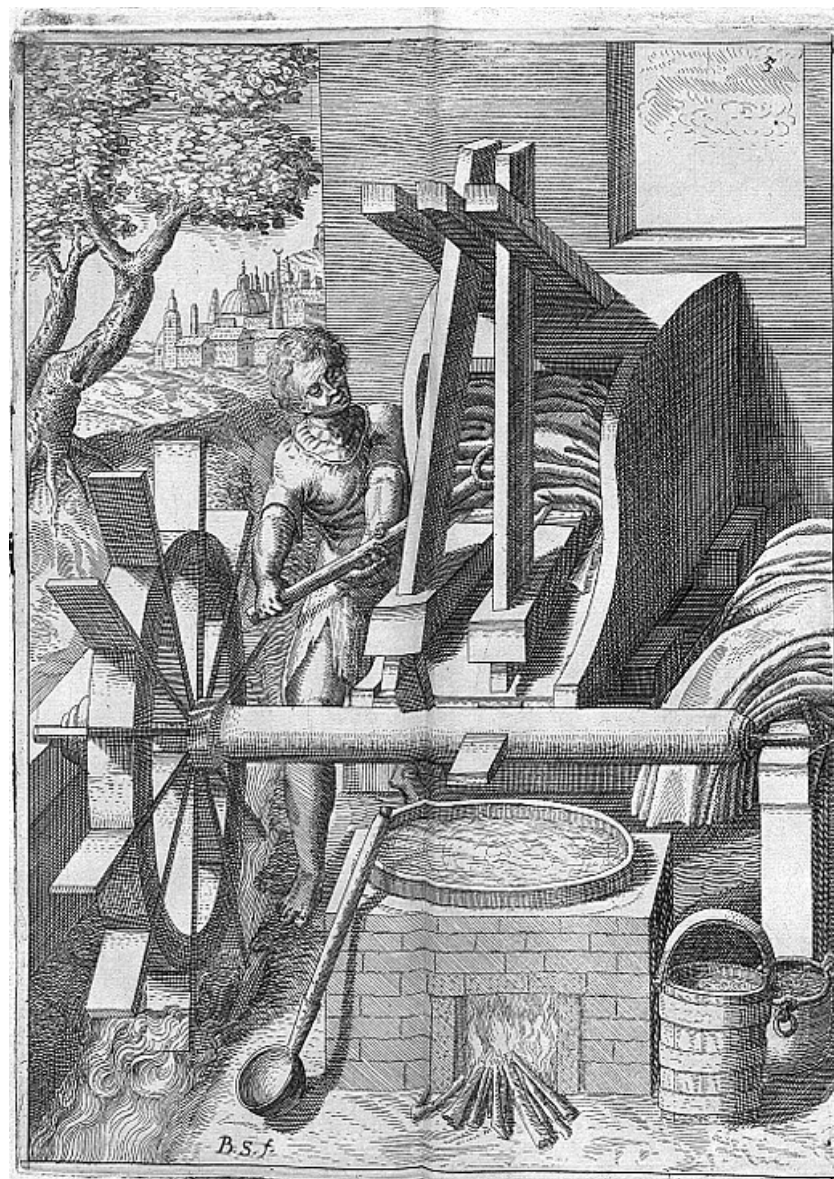
Vyběhl z jizby ven, zavolal běličku Aničku, sklonil se k ní, něco jí pošeptal, bělička kývla ploutví a odplula. Tonda se vrátil k mamince.

„Už jsem tátovi poslal vzkaz, bude tu brzy,“ řekl. Postavil hrnec vody na kafe, připravil si meltu a čekankovou cikorku, tu tam dá, až bude voda vřít a krátce ji povaří. Minuta, dvě, stačí, často se díval na maminku, když něco kutila u plotny. Bráškové se mu smáli a říkali mu *Tonda kuchyňka*.

Vida, a teď se mu to hodí! Co se mu myšlenky honily hlavou, stačil nakrájet chleba, namazal ho máslem, uvařil hrnec melty s cikorkou, přisládl cukrem z orobince a jídlo bylo hotovo. I mamince nabídl, ta však neměla chuť. Jen se začala trochu usmívat.

Vtom vtrhl do kuchyně tatínek: „I safraporté, maminko, co nám to děláš?“ hartusil starostlivě od dveří.

„Táto, jak jste se tu tak rychle dostal?“ neskrývali kluci své překvapení.

„Ale, chytil jsem Vítr za nohy, když si je chladil v potůčku. Požádal jsem ho o pomoc a on mě k vám sfoukl jako nic. Kozlovický mlýn prý dobře zná, když tam pečou koláče, vždy mu schovají tvarohový, ten má nejraději.

Tatínek mezitím došel k mamince, sklonil se k ní, políbil ji, a kluky, kteří právě dojedli, poslal ven.

„Táto, já ještě umyji nádoby,“ nedal se Tonda. A že mu to šlo, za chvíli bylo vše uklizeno a Toník, ač nerad, také odešel.

Kluci chodili kolem chalupy celí nesví, nic je nebavilo, jen po očku pozorovali chaloupku. Najednou se z ní ozval dětský pláč. Podívali se na sebe a vřítli se všichni dovnitř.

Tatínek s maminkou se právě skláněli nad malým děťátkem.

„Holka, holčička!“ radostně povykoval tatínek Emil, „a bude to Emilka!“ dodal jedním dechem.

„Hurááá,“ zařvali kluci a byli šťastní, že bude maminka opět v pořádku a že mají malou sestřičku.

„No, to je uvítání,“ ozvalo se od dveří, kde se objevil strýc Kryšpín – bohatý oderský vodník se sedmi krásnými dcerami a svou paní, která starostlivě zezadu vše pozorovala.

„Já mám sedm dcer, ty sedm synů, což abychom udělali sedm sva-
teb?“ hlaholil Kryšpín. Emilovi kluci nelenili, každý z nich si vyhlídnul tu svou, přiskočil k ní, dal jí pusku a vzal ji za ruku.

Tolik štěstí najednou!

„Musím to říct panu mlynáři,“ otočil se táta Emil a vyběhl ze stavení.

No, to se ví, na Kozlovickém mlýně napekli buchty a koláče, vždyť si to Emil zaslouží, mlýn klope jedna radost. Na svatbu pozvali i Vítr. Upekli mu největší tvarohový koláč, jaký kdy jedl.

Vodník Emil seděl s maminkou a malou Emilkou u stolu a byli tolik šťastni, když viděli, jak se ti jejich kluci v kole roztáčí.

„Jenom, safraporte, kde budou ale všichni bydlet?“ staral se táta Emil.

Vodník Kryšpín mávl ale rukou: „No, co, Odra je krásná řeka plná zákoutí, nějaké bydlení si na ni jistě najdou. A když se budou chtít podívat k vám do Kozlovic, žádný problém, jsou mladí, přeskáčou z řeky do potoka, pak do potůčků a už tu budou.

„Pravda, tak to bude nejlepší,“ souhlasil vodník Emil.

A jedlo se, pilo, zpívalo tři dny a tři noci. Dodnes se o tom v Kozlovicích vypráví.

Návštěvy „donkichota“ (Ladislava Dryáka)

Miloslav Oliva

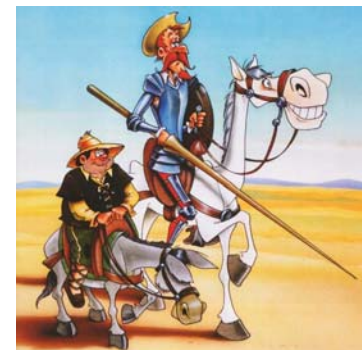
Objevil se tu několikrát. Jednou na Hukvaldech, jednou na úřadě, dokonce i v železárnách. Že by Rocinanta neměla podkůvky? Kdepak Rocinanta, teď už to nebyly nohy, ale kolo. Jezdila hbitě, ale bylo těžko se s ní dohovoreť. Stěžoval si na ni. Přijela i Dulcinea, vždy jen na chvíli. Tak měla ráda Těšín! V cizině jí bylo úzko. Návrat zatím nepřicházel v úvahu.

Proč odešli? Jsou otázky bez odpovědí. Kolik snů, až se otevře opona? Ta se otevřela, ale sny se neplnily. Kam odešli kamarádi, že mě nemohou poznat? Ó, smutku návratů! Snad bude dobře, třeba bydlet tam a tam a snad někdo přijde a podá ruku. Mnozí ho vítají (má jistě peníze), dají se pohostit, ale žádná vlajkosláva se nekoná. Třicet let je třicet let. Snad několik obrázků cosi připomene, snad ano, ale jen na chvíli.

Návštěvy řídnu, kam jít? Chce ale prorazit, chce projít neporozuměním. Ukazuje, že tu není vše v pořádku, že tu je ještě cosi zatuchlého. Rozčiluje se, trápí ho to, a tak kreslí Dona Quijota, jak bojuje s temnotou v mysli lidí, s tím, co bylo, aby se nevrátilo. Obrázky rostou na knihu, nejdříve vzpomínky na domov – ten je jeden – Hukvaldy. Pak na nebezpečí, které nezmizelo.

Co jen to je obrázků z dětských her, co příběhů a postav z pohádek. Všechno znovu vystává. Tak se vrátit, vrátit!

Zbývají návštěvy, ale pochopí všichni, co myslím? Kopí zrezivělo, vlajka potrhána a v očích smutek. Není už Dona Quijota, Sancho Panza však zůstává, pomáhá na cestách, aby „donkichot“ nezůstal sám. Smutno je s ním.

Poutě na Lašsku

Z. V. Krulíkovský

Pouť (v lašském nářečí také odpust) to byla (a stále je) nedílná součást života našeho lidu. Konají se od jara do podzimu většinou v den svátku světce, kterému byl zasvěcen místní kostel. V Brušperku a v Dobré na Sv. Jiří (24. dubna), v Bruzovicích na Sv. Stanislava (7. května), ve Staré Bělé, ve Štramberku, nebo na Pražmě na Sv. Jana Nepomuckého (16. května), na Prašivé a v Sedlišťích na Sv. Antonína (13. června), ve Staré Vsi na Sv. Jana Křtitele (24. června), na Sv. Cyrila a Metoděje na Radhošti a na Hrčavě (5.7).

Nejvýznamnějším poutním místem regionu je už od 18. století Frýdek. Bazilika minor Navštívení Panny Marie, t.zv. Mariánský kostel (na přední straně obálky). Stavět ji počali roku 1740, 13. 5. 1759 byl chrám vysvěcen, r. 1777 byla stavba dokončena. Letos připadla tzv. Velká pouť na 8. a 9. září.

Zajímavým způsobem o těchto poutích vypráví ve svých rukopisech **Joža Vochala**:

Východiskem našeho vlasteneckého putování byl Frýdek, známý svými velkými poutěmi. Ročně tu přicházelo až sto tisíc poutníků, především z celé lašské oblasti národopisné, ale také z Hané a Valašska na Moravě, ze severního Slovenska a sousedních krajů polských, což nám poskytovalo jedinečné možnosti seznamovat se s krojem, nářečím i vlastnostmi jednotlivých kmenů a národů. Na frýdeckých poutích jsme si povšimli, že tu lid lašských krajů chodí pěkněji oblečený, nežli z krajů jiných kmenů. Vysvětlení bylo jednoduché: ze vzdálenějších krajů Moravy a Slovenska přicházivali na pouť do Frýdku i za tři dny, z čehož dvakrát přenocovali, takže chodívali na pouť v šatech méně honosných nebo všedních. Z bližších lašských míst přicházel lid v kroji svátečním, což na nás působilo velmi příznivým dojmem, že Laši mají nejkrásnější kroje. Odtud tedy pořekadlo, že "Laši maju nějšumnější kroje, nějpěknější obleč".

O dalších poutích, které přicházejí s podzimem, napíšu v dalším Lašském dostavníku. Také o tom, která poutní místa jsem navštívil se svou družinou při letošních vlastivědných výšlapech po Lašsku.

Přijměte naše pozvání do příborského muzea. Muzeum připravuje na září bohatý program :

Výstavy:

do 9.9. 2012 Tradiční lidová kultura na Příborsku. Velký výstavní sál

15.9. – 25.11. 2012 Předměty z příborských měšťanských domácností z 2. poloviny 19. století (Nahlédnutí do doby kdy císař vstával a s ním celá monarchie) Malý výstavní sál

15.9. – 23.9. 2012 Počátek příborského muzejnictví (Exponáty, které stály u založení a první etapy existence muzea v Příboře) Velký výstavní sál

Muzejní škola (nejen) pro seniory II

Cyklus 10 přednášek, které představí zcela nová témata z oborů historie, archeologie, národopisu, biologie a ochrany kulturního i přírodního dědictví

24.9. – 26.9. 2011, vždy v pondělí od 9.00 do 10.30.

Závazné přihlášky v příborském muzeu od 10.9. do 14.9. 2012 (cena 200,- Kč)

Omezená kapacita: 50 osob

Těšíme se na Vaši návštěvu.

Monika Chromečková, průvodkyně

Muzeum Novojičinska,p.o. - Muzeum a pamětní síň S. Freuda

Lidická 50

74258 Příbor

tel. 556 725191 begin_of_the_skype_highlighting BEZPLATNĚ 556 725191

end_of_the_skype_highlighting

<http://www.facebook.com/pages/Muzeum-Přibor/104864879593103>

Lašské zelí Z receptáře lašského krále

S přicházejícím podzimem pokračuje u nás nejen čas poutí, ale také krmášů. Krmáš (posvícení) je spjat se svátky patronů místního kostela, jejich původ však není totožný s poutí - odpustem. Koncem října nebo počátkem listopadu se v každé obci slavilo "honění stada do dědiny". Zpívalo se, tancovalo a také dobře jedlo. K dobře upečené husičce nebo kachničce muselo být navařeno zelí. Vepřová pečeně se také bez zelí neobešla.

Lašské zeli (zeľe): Hlavku zeľa tŕa oprat' a potom pokrat' do hrŕca, hrŕec něchtě otevŕeny, bo košťaloviny musa ven. Zaliť vaŕici vodu a pul hodiny vaŕiť. Horku vodu sliť, pŕidať sole a kmína a zas povaŕiť 10 minut. Vodu znova sliť (do hrŕka).

Na uzonym špeku, drobňutko nakratym, osmažiť cebulu, teŕ ma byť na drobno. Pŕidať hladku muku, zrobit' zasmaŕku, zŕedit' zimnu vodu, do bŕe promichať a pŕidať nastruhane syrove kobzole. Na jednu menši hlavku zeľa asik tak dva stŕedně velke. Posoliť a deset minut vaŕiť na mirnym ohŕu. Tŕa to zasej michať a vody kapečku pŕilivať. Nakoněc to naliť do hrŕca s uvaŕenym zelim, promichať, dochutiť trošku octa a pŕypadně zŕedit' slitu vodu z hrŕka. Pŕyvarka v hrŕcu po zasmaŕce je fajnotka, naľe tŕa hrŕec po vyliti honem na rovnu plochu pŕeklopiť, inač se po vychladnuti něodlepí.

Hlavkove zeli je najlepši s kobzolem, kisľe s kobzolvymi chlupatymi knedlikami.

Kisľe zeli vaŕiť stejnak, enem musitě kislú vodu sliť, ocet a cebulu vyněchať.

Utrefiť pŕy kaŕdym vaŕeňu nejfajnějšiho zeľa něni lechke. Tŕa mjet' miru v oku a zkušenost'. Vaŕim už ho dluhe roky, ale take jake vaŕyvala moja mamka, take něumi nigdo.

Pŕi mých toulkách na dovoleně jsem v České Tŕebové objevila u mých pŕatel, manželů Polákových, velmi zajímavou krajevou specialitu, tzv. **jabkance**. Zaujala mě natolik, ŕe vám ji pŕedkládám, ale jablka v ní nehledejte. V kraji kolem České Tŕebové se odjakŕiva říká bramborům jabka. V měsíci listopadu se tu konají jabkancové hody a na jabkance se tu stojí dlouhě fronty.

- op -

Jabkance (recept z České Tŕebové)

Ve slupce se uvaŕí a osolí asi 1 kg brambor (nesmí být mouč-né). Ještě horké se oloupou. Stačí nastrouhat na jemném struhadle nebo umlít na masovém mlýnku, posolíme.

Těsto se zpracuje za horka do gumové hmoty. Hladká mouka se používá pouze na vyvalování, do těsta se nepřidává. Až se vyválí, naŕežou nebo vykrojí se z něj pravidelné kousky, které se plní sladkým tvarohem. Placky se pak pŕehnou a pečou na rozpáleném plechu nasucho.

Stará kuchyňská kamna nahradíme litinovou plotýnkou sporáku nebo je děláme bez tuku na teflonové pánvi. Nedoporučuje se pečení v troubě, trvá delší dobu a vzniká problém s náplní.

Jabkance se mají dělat rychle, aby se povrch rychle uzavŕel a zezlátnul a toho se dosáhne na rozeŕáté plotně nebo pánvi.

Po upečení se pomastí máslem a pocukují.

Sladký tvaroh: 5 dkg másla, 5 dkg cukru, 2 ŕloutky, citrónovou kůru a vanilkový cukr utŕeme, potom vmícháme 250 g tvarohu (pokud je moc hustý, pŕidáme trochu mléka) a rozinky.

Dobrou chuť!

Kalendárium lašských akcí podzim 2012

- 15. září:** Voříšskáda - soutěž o nejkrásnějšího voříška Lašska (Sedliště - Bezručova vyhlídka, od 15 hodin)
- 28. září:** 3. ročník Lašského horolezeckého výplazu na K 1 (Obec Krmelín) spojeno s 9. vlastivědným výšlapem: Brušperk - Stará ves (zámek) - Palesek – Krmelín
- 29. září:** Oslavy 25. výročí vzniku Království lašského - Hodoňovice, hostinec u Čendy. (Od 18 h) Přeloženo z 15. září! Vystoupí lašský král Zdeň Viluš a jeho Odujalajne band, cimbálová muzika Fojt aj.
- 20. října:** Laško-valašský večer plný dobré muziky. Sedliště, Kulturní dům od 19 hodin.
Zahraje valašská cimbálová muzika Harafica-Šurmija z Dolní Bečvy (primáš Mirek Urubek, Odujalajne band, Janek Satina aj.)
- 20. října:** Lašský krmáš v Hodoňovicích - od 18 hodin veselice U Čendy
- 21. října:** 10. vlastivědný výšlap Laškem (bude upřesněno na www.lassko.eu)
- 28. října:** Laško-valašský výplaz na Radhošť
- 9. listopadu:** Odujalajne, unas je to fajne - lašský král v Hodslavicích
- 16. listopadu:** v 18hodin křest knihy Ireny Kopecké Stoleté svědectví v refektáři Muzea v Příboře. Hudební doprovod - profesorka Marie Tylečková, zpěv - lašský král Z.V. Krulíkovský.
- 25. listopadu:** 11. vl. výšlap Laškem (bude upřesněno na www.lassko.eu)
- 9. prosince:** MikuLašský výplaz na Prašivou (12. vlastivědný výšlap) po trase: Raškovice - Prašivá - Vojkovice

Z dopisů našich čtenářů

Vážená redakce a dopisovatelé Lašského dostavníku,

když jsem objevila na internetu v elektronické podobě vydání časopisu Lašský dostavník a začela se do jeho řádků, podvědomě jsem cítila, že se jedná o něco krásného, mimořádného. Vstřebávala jsem stránku za stránkou, s požitkem, s radostí, že se dozvídám o kraji, který je plný velkého kulturního dědictví, o kraji nádherných lidových tanců a písní, o kraji, kde se narodili velikáni Sigmund Freud a Leoš Janáček. Lašský dostavník je tou nejlepší prezentací, jakou jen si mohlo Laško přát. V široké škále jeho příspěvků si vybere každý. Seznámení s historií lašských míst, ukázky z knih, činnost zajímavých lidí, památné stavby, lidové zvyky, upozornění na výstavy a různé akce, recepty na místní speciality... To vše prokládané jímavými verši paní Mgr. Ireny Kopecké a nádhernými obrázky Borise Zvady. Nevím, zda se mi v těchto pár řádcích podařilo alespoň trochu vyjádřit obdiv nad tím, co všechno lidé pro dobrou věc dokáží nezištně udělat. Dovolte, abych vám všem za to srdečně poděkovala. Přeji vám všem jen vše dobré a těším se na další číslo Lašského dostavníku.

Dagmar Poláková z České Třebové

Lašský dostavník

vychází dle potřeby kulturně-vlastivědného občanského sdružení Království Lašského. Každý autor odpovídá za obsah svého příspěvku. Redakční rada si vyhrazuje právo na výběr a krácení zaslaných prací. Posílejte je mailem v elektronické podobě, formát MS Word, písmo - Times New Roman, velikost písma - 11 bodů, odstavce - tři úhozy zleva, bez mezer mezi odstavci. Uzávěrka: Lašský dostavník č. 4/2012 - 15. listopadu 2012
Kontakt: Ludmila Hanáková
mobil: +420 604 866 710
Email: lassky.dostavnik@gmail.com
<http://www.lassko.eu>
Šéfredaktorka: Mgr. Irena Kopecká
Redakce: Zdeněk Krulíkovský, Jan Kukuczka, L. Hanáková, B. Zvada